

Kennemerland als bakermat van de natuurbescherming

“Niet ver van deze plaats ligt de oude herberg ‘het Kraantje Lek’, het paradijs der Haarlemsche jeugd. Daar staat een der oudste en merkwaardigste voortbrengselen van het plantenrijk in Haarlems omstreken, een holle iep (Ulmus suberosa), wiens korte stam een verbazenden omvang bezit.

De boom is geheel hol, en uit zijn dikke, bouwvalachtige wanden groeijen van boven dikke takken en vormen een breede groene bladerkruin, zoodat hij in de verte gaafschiijnt. Deze boom is een der dikste van Haarlems omstreken. – Te midden van het gulle zand, aan den voet van den stuiven-den Blinkert, staat deze kolos daar als het prachtigste monument van het oude Haarlemsche woud.” F.W. VAN EEDEN, 1886

In de tweede helft van de 19e eeuw was Haarlem een bruisende stad, gelegen in een ruim en groen landschap. Kunst en cultuur bloeiden, verenigingen op allerlei gebied schoten de grond uit. Bij de gegoede burgerij ontstond een aandrift om planten te gaan kijken. De natuur in eigen omgeving haalde geregeld de pers. De beeldende taal van het boek ‘Onkruid uit 1886, botanische wandelingen in Kennemer-

land’ van F.W. van Eeden inspireerde velen om er op uit te trekken. Voor Haarlemmers was ‘de Hout’ het wandelbos bij uitstek om een frisse neus te halen, maar ook het rondje ‘Elswout om’, met bezoek aan de herberg Kraantje Lek, behoorde tot de geliefde zondagse uitstapjes.

In dit culturele klimaat had natuurhistorische belangstelling een belangrijke plaats, wat leidde tot de oprichting van diverse verenigingen. Jac.P. Thijssse, de voorman van de Nederlandse natuurbeweging die zich in 1902 in Bloemendaal gevestigd had, drukte een duidelijk stempel op de stijl van de verenigingsactiviteiten. ‘Het beschermen van de lokale flora en fauna’ werd dan ook met vette letters in de statuten van de Bloemendaalse Natuurhistorische Vereniging opgenomen.

Thijssse illustreerde zijn voordrachten aanvankelijk met natuurhistorische platen, opgezette vogels of gedroogde planten, zoals hij dat als onderwijzer gewend was. In 1904 kwam daar verandering in. Hij introduceerde natuurfotograaf van het eerste uur Richard Tepe als nieuw lid van de Bloemendaalse vereniging en gaf commentaar bij diens voorstelling “... met lichtbeelden van vogels, vogelnesten en eieren, naar fotografieën genomen in de natuur.” Het was het begin

Excursie onder leiding van Jac.P. Thijssse, circa 1925



van een jarenlange samenwerking, waarin de artistieke beelden van Tepe en de levendige taal van Thijssse elkaar versterkten. Thijssse en Tepe deelden hun passie voor de natuur als publicisten, maar ook als actieve voorvechters van vogel- en natuurbescherming. In 1905 was Thijssse één van de oprichters van Natuurmonumenten. Later werd hij landelijk bekend als schrijver van de Verkade-albums.

Na 1910 was Adolphe Burdet als fotograaf en filmer actief. Burdet, lid van de vermogende familie Van der Vliet-Borski die grote delen van het Kennemer duin bezat, was een groot vogelliefhebber en woonde op het landgoed Lindenheuvel. Thijssse en Burdet vulden elkaar aan: Thijssse had de kennis, Burdet de middelen.

Door zijn familiebanden had Burdet (en daardoor ook Thijssse) vrije toegang tot de uitgestrekte duinbezittingen, die voor anderen gesloten waren. In alle rust trokken zij erop uit om het ‘intieme leven van de vogels’ te bestuderen en fotograferen. Zo konden beroemde albums als ‘Blonde duinen’ uit Thijssse’s pen vloeien. Thijssse’s Hof in Bloemendaal, aangelegd op een oude akker, geeft als eerste heemtuin van ons land (1925) een overzicht van duinnatuur. Vanaf de jaren twintig tot zijn dood in 1943 leverde Thijssse belangrijke bijdragen aan de discussie over waterwinning, pleitte hij voor het duin als

Nationaal Park en werd hij steeds minder enthousiast over bebos-sing van het duin.

Tot de vooroorlogse generatie Nederlandse natuurfotografen en -publicisten uit Kennemerland behoorden ook de Haarlemmers Kees Sipkes en Jan P. Strijbos. Zij waren al jong vertrouwd met de camera en trokken er in hun jonge jaren met Thijssse, Burdet en Tepe op uit om het vak te leren. Sipkes experimenteerde al in 1908 met autochroom kleurenfotografie om de bloemenpracht vast te leggen. Ook heeft hij als landschapsarchitect in Noord-Kennemerland sporen achtergelaten in het Russenduin (Bergen aan Zee) en het klooster Lioba (Egmond-Binnen). Strijbos had als hoofdbezigheid fotograferen: een verdwenen broedvogel als de griel werd voor het laatst door hem gefotografeerd bij Bergen. Daarnaast begon hij in 1910 vogels te filmen met primitieve en loodzware apparatuur. Hij ontwikkelde zich tot een professionele zwerfer, die de hele wereld rondtrok om vogelfilms te maken en daarover met luide stem vertelde.

Meer teksten over pioniers op www.duinenenmensen.nl



Jan Strijbos en een foto van zijn hand: de griel



Foto's van Adolphe Burdet: een nachtzwaluw en een wulp in dennenaanplant

